JE PREDPOKLAD VOLIČSKEJ RACIONALITY LEN MÝTUS?

Dalibor Roháč, St Antony's College, University of Oxford

1. Úvod

Zlyháva demokratická politika preto, lebo sa stala predmetom obchodov medzi záujmovými skupinami, na ktoré dopláca široká verejnosť? Bryan Caplan (2007) tvrdí, že najväčší problém demokracie tkvie v niečom celkom inom: v tom, že voliči dostávajú presne to, čo chcú. V jeho poňatí je politika miestom, v ktorom si voliči ventilujú svoje iracionálne predsudky. Tento originálny pohľad otvoril v rámci ekonomickej vedy spor, v strede ktorého je viacero dôležitých otázok: kvalita fungovania inštitúcií liberálnej demokracie, úloha predpokladu individuálnej racionality pre ekonomickú analýzu a v neposlednom rade i vzťah medzi expertmi a bežnými ľuďmi v rámci ekonomických modelov. Ak demokracia produkuje systematicky chybné výsledky, aké inštitucionálne zmeny sú nutné? Do akej miery je potrebné sa vzdať tradičného chápania racionality pri ekonomickej analýze politických procesov? A nakoniec, ak sú voliči naozaj nekompetentní pre rozhodovanie o otázkach kolektívneho konania, kto o ňom má rozhodovať a ako?

V tejto práci ukážeme motiváciu a základné elementy výskumu, ktoré viedli k volaniu po radikálnej zmene paradigmy politickej ekonómie. Budeme tvrdiť, že Caplanov výskum predstavuje v istom zmysle modernú a veľmi sofistikovanú snahu o nastolenie platónskej vlády filozofov. V tomto ohľade sa Caplan dotýka jednej z najzávažších a najkontroverzejších otázok spoločenských vied – vzťah ahu bežných ľudí a expertov a konfliktu medzi analytickým egalitárstvom a hierarchickou víziou sociálnych javov. Neskrývame, že akákoľvek doktrína, ktorá by si nárokovala poskytovať odporúčania pre verejnú politiku a ktorá by vychádzala z predpokladu inherentných rozdielov medzi jednotlivcami, sa nám javí ako veľmi sporná. Provokatívnu tézu, tvrdiacu, že voliči sú iracionálni, však nie je možné len tak jednoducho zmiesť zo stola. Caplanova práca podľa všetkého výrazne ovplyvní budúci vývoj profesie a asi aj mnohých zvedie k sympatiám k technokratickému paternalizmu. Naším hlavným cieľom je preto varovať pred niektorými problematickými interpretáciami Caplanovho hlavného odkazu, ako aj pred potenciálne nebezpečnými odporúčaniami pre verejnú politiku, ku ktorým môže jeho hypotéza zväzdať.

2. Klasická teória verejnej voľby a Wittmanova kritika

Snaha o pochopenie fungovania politiky prežíva v posledných desaťročiach v rámci ekonomickej vedy renesanciu. Klasickí ekonómovia si boli vedomí motivačných problémov, ktoré prestupujú politickými procesmi a ktoré vedú verejný sektor k rôznym systematickým chybám. Adam Smith (1904)[1776] napríklad zdatne anticipuje

problém dobývania renty (rent-seeking) a snahy o získavanie špeciálnych privilégií na úkor verejnosti.¹ Frédéric Bastiat ostro vystupuje proti politickému populizmu a zneužívaniu verejného sektora na podporu zvláštnych záujmov.²

S nástupom ortodoxnej pigouviánskej teórie verejných financií a ekonómie blahobytu odštartovanej Bergsonom (1938) a Samuelsonom (1947) sa z ekonómie na čas vytratila explicitná diskusia o tom, ako politický systém tvorí svoje rozhodnutia. Táto absencia dodnes poznačila stav myslenia v mnohých subdisciplínach ekonómie – predovšetkým v tých, ktoré sa zaoberajú verejnou politikou.³

O návrat kolektívneho rozhodovania do poľa záujmu ekonómov sa zaslúžili svojimi prácami Black (1948), Downs (1957) a svojím mimoriadne známym príspevkom Arrow (1950).⁴ 60. roky 20. storočia boli v znamení nástupu ekonómov okolo Jamesa Buchanana a Gordona Tullocka, ktorí svojimi príspevkami⁵ odštartovali celkom nové hnutie na hraniciach ekonomickej vedy a politológie.⁶ Trvalo istý čas, kým sa záujem o explicitnú ekonomickú analýzu politiky rozšíril i do hlavného prúdu ekonomickej profesie. Dnes je však bezpečné povedať, že napriek skromným začiatkom bola teória verejnej voľby (*public choice*) jednoznačným úspechom. Stalo sa bežným štandardom, že ekonómovia posudzujú želanosť rôznych politik nielen podľa tradičných kritérií ekonómie blahobytu, ale i z hľadiska ich zlučiteľnosti s motiváciami politikov a úradníkov ako aj ich robustnosti voči nepriaznivým predpokladom o chovaní sa tých, ktorí držia v rukách politickú moc.⁷ I keď klasická teória verejnej voľby so svojím relatívne malým dôrazom na matematickú formalizáciu a empirické testovanie je už zrejme za svojím zenitom, ekonomická analýza politiky či „nová politická ekonómia“⁸ je dnes živým výskumným programom, rozvíjajúcim sa na špičkových svetových univerzitách, akými sú Harvard (Andrei Shleifer), LSE (Timothy Besley) či MIT (Daron Acemoglu).

Centrálny argument verejnej voľby je do značnej miery argumentom založeným na symetrii. Ak neoklasická analýza predpokladá existenciu jednotlivcov motivovaných sebazáujmom v súkromnom sektore, niet dôvodu predpokladať čokoľvek iné o jednotlivcoch v sektore verejnom. Dôsledkom tejto symetrie je to, že sledovanie verejného záujmu nebude vždy zlučiteľné s motiváciami jednotlivcov vo verejnom sektore. Menovite, ich rozhodovanie bude trpieť systematickým nadžraním dobre

1 Podrobnú diskusiu Smithovej analýzy možno nájsť v práci Levyho a Peartovej (2008).

2 Vid' napr. Bastiat (1863).

3 Jednu z charakteristík štandardnej teórie verejných financií je jej absencia dôrazu na robustnosť voči nepriaznivým predpokladom o znalostiach a zámeroch tvorcov verejnej politiky. Teória optimálneho zdanenia napríklad pri hľadaní optimálnych foriem zdanenia vôbec nereflektuje otázky spojené s inštitucionálnou povahou výberu daní a motiváciou jednotlivcov vo verejnom sektore. Viac o význame robustnosti inštitúcií vid' Levy (2002) a Leeson a Subrick (2006).

4 Vid' Tullock (1967a) o sporných črtách Arrowovej teórie nemožnosti.

5 Vid' napríklad práce Buchanana a Tullocka (1962), Tullocka (1967), Kruegerovej (1974) či Olsona (1965).

6 Okrem ekonómov, mnohí politickí vedci sú predstaviteľmi klasického *public choice*. Najznámejšími sú azda Michael Munger z Duke University a Barry Weingast zo Stanford University.

7 Námatkovo spomeňme známe práce Shleifera a Vishnyho (1994a), Perssona a Tabelliniho (2000), Alesinu, Roubiniho a Cohena (1997) alebo Alesinu a Rosenthala (1995).

8 Gregor (2005).

organizovaným záujmovým skupinám. Tento výsledok okrem symetrických motivácií vyplýva aj z problému kolektívneho jednania. Malé skupiny, usilujúce sa o koncentrované výnosy budú schopné prekonať problém kolektívneho konania lepšie ako veľké skupiny, v ktorých sú výnosy rozptýlené. Lobbisti a „dobývači renty“ budú poznať útroby fungovania verejnej politiky lepšie než bežný občan. Prvý popis tohto javu, nazývaného racionálnou neznalosťou, sa pripisuje Downsovi (1957) a predstavuje jeden z kľúčových aspektov fungovania teórie verejnej voľby. Ak sa individuálnym voličom a daňovým poplatníkom neoplatí zaujímať o politiku a ak sa to naopak oplatí malým dobre organizovaným skupinám, tak verejný sektor bude uvrhnutý do vážnej dilemy, v ktorej je spoločensky optimálnym riešením odstránenie legislatívy, regulácií a transferov prospešných pre malé skupiny. Toto riešenie je však z dôvodu zlyhania kolektívneho konania nedosiahnuteľné.

Podľa Caplana (2007), oprávnenosť klasickej teórie verejnej voľby bola výrazne spochybnená Wittmanovou kritikou. On osobne považuje Wittmanovu výzvu za hlavnú silu, ktorá motivovala jeho výskum a primäla ho k tomu, aby prišiel s uspokojivou odpoveďou. Wittman (1989, 1995) nadväzuje na chicagskú tradíciu a zvlášť na Beckera (1983), ktorý ukazuje že za istých predpokladov o politickej súťaži sú výsledky konkurencie medzi záujmovými skupinami spoločensky efektívne. Týmito predpokladmi sú menovite dokonalá informovanosť a beznákladové fungovanie politických trhov. Za takýchto podmienok bude fungovanie politického trhu nasledovať proces coaseovského vyjednávania konvergujúceho k spoločensky efektívnym riešeniam. Wittman (1989, 1995) sa podujal na to, aby ukázal, že tento model – na rozdiel od modelov verejnej voľby – dobre popisuje politickú realitu.

Podľa Wittmana platí, že teória verejnej voľby môže dokázať ktorýkoľvek zo svojich pesimistických záverov o fungovaní demokratickej politiky len ak implicitne vykoná jeden z týchto troch predpokladov: (1) zlyhanie konkurencie na politickom trhu, (2) prohibatívne transakčné náklady alebo (3) extrémna voličská hlúposť. Wittman tvrdí, že pre žiaden z týchto predpokladov niet empirickej podpory.

Podľa Wittmana sú demokratické politické trhy dostatočne kompetitívne, o čom svedčí existencia množstva politických strán a platforiem. V rámci tejto konkurencie je možné aj trestanie zlých a skorumpovaných politikov. Odvolávajú sa na Beckerovu teóriu optimálneho trestu,⁹ Wittman ukazuje že voliči môžu čeliť svojej prípadnej neznalosti tým, že politikov, ktorí budú odhalení pri korupčnom konaní alebo konaní nesmerujúcom k maximalizácii spoločenského blahobytu, vystavia vysokým trestom. Podľa Wittmana tento jav pozorujeme na tom, že politici, zúčastnení v rôznych škandáloch, sú nútení natrvalo opustiť politickú scénu.

Rovnako podľa Wittmana niet dôkazov pre existenciu prohibatívnych transakčných nákladov na politickom trhu. To, že politici spolu neustále uzatvárajú najrôznejšie dohody svedčí o tom, že transakčné náklady nehrajú v politike významnejšiu úlohu. Mnohé politické inštitúcie – napríklad systém komisií a seniority v americkom Kongrese – sú prostriedkami, ktoré môžu transakčné náklady ešte viac znížiť. Ak je veľká časť existujúcich politík neefektívna, nič nebráni tomu, aby medzi politikmi

⁹ Becker (1968).

vznikla koalícia smerujúca k súčasnemu odstráneniu veľkej časti výdajov, z ktorých profitujú záujmové skupiny. Napokon, vznik podobných koalícií pozorujeme pri schvaľovaní „omnibus spending bills“.

Napokon, Wittman sa snaží ukázať, že verejná voľba si vyžaduje k svojmu fungovaniu predpoklad silnejší než predpoklad racionálnej neznalosti. Je pravdou, že pokiaľ by platila len hypotéza voličskej neznalosti, voliči by nebránili niektorým neefektívnym transferom, o ktorých nie sú dostatočne informovaní. Rovnako by ale zabráňovali niektorým efektívnym transferom, o ktorých by neboli riadne informovaní. Vo svojom dôsledku by neznalosť nemala viesť k systematickému vychýleniu politiky smerom k väčšiemu prerozdeleniu, ale iba k väčšiemu rozptylu možných politík s tým, že ich centrálna tendencia by ostala tá istá. V dnešnom svete navyše existujú spôsoby, ako s malými nákladmi prekonávať informačné problémy a kondenzovať potrebnú znalosť do malých signálov. A napokon i za nedokonalého monitorovania existuje možnosť beckerovských trestov pre politikov, ktorí sa nesprávajú tak, ako to verejnosť od nich vyžaduje. Aby analýza verejnej voľby fungovala, voliči by museli trpieť systematickými omylmi v tom, ako posudzujú prerozdelenie, zdanenie a rôzne transfery. Voliči by tak museli trpieť „extrémnou stupiditou“¹⁰ a neschopnosťou správne interpretovať dostupné informácie.

3. Voličská iracionalita ako riešenie

Wittman (1989, 1995) sa snaží ukázať, že politické trhy fungujú efektívne a že demokracia v priemere generuje blahobyt maximalizujúcu politiku. Tento záver je veľmi neintuitívny a väčšina ekonómov by ho akceptovala len s veľkými výhradami. Znamená to, že sú efektívne colné bariéry, formy zdanenia narúšajúce ekonomickú alokáciu či masívne prerozdelenie? Málokto by predstaviteľ dokonca i chicagskej školy – ktorá prišla s panglossiánskou predstavou o bezpodmienečnej efektívnosti všetkého, čo je – by bol ochotný sa pod takéto tvrdenie podpísať.

Caplan (2007) však akceptuje Wittmanovu kritiku takmer bez výhrad. Uznáva, že evidencia pre to, že by politické trhy boli nekompetitívne, je slabá. Rovnako je podľa neho nepravdepodobné, že by transakčné náklady zabráňovali prijímaniu dohôd zvyšujúcich blahobyt v rámci legislatívnych orgánov. Caplanova obrana klasickej teórie verejnej voľby tak bude spočívať výhradne v tom, že sa bude snažiť preukázať existenciu „extrémnej voličskej stupidity.“

Caplan (2002) poskytuje empirické dôkazy pre to, že názory verejnosti sú systematicky vychýlené. Toto by znamenalo, že verejnosť trpí hlbším problémom než je racionálna neznalosť, pretože za existencie racionálnej neznalosti by centrálna tendencia názorov verejnosti mala ostať nevychýlená. Ako postupuje jeho test racionálnych očakávaní voličskej verejnosti? Jednoduchým porovnaním toho, ako veľmi sa zhodujú názory verejnosti s názormi ekonomických expertov. Materiál pre tento test pochádza z veľkého prieskumu *Survey of Americans and Economists on the Economy (SAEE)*. V rámci tohto prieskumu dostávali experti a verejnosť tie isté otázky

¹⁰ Wittman (1989, s. 1421).

týkajúce sa ekonómie a hospodárskej politiky. Ak by platila hypotéza racionálnej neznalosti – a teda aj racionálnych očakávaní – tak by sa priemery výsledkov verejnosti a odborníkov mali zhodovať. Avšak, nie je tomu tak. Caplan identifikuje štyri okruhy otázok, v ktorých sa verejnosť líši od ekonómov systematicky:

- (1) Protitrhový predsudok. Bežní Američania výrazne podceňujú užitočnosť trhov a obchodu.
- (2) Xenofóbny predsudok. Bežní občania majú tendenciu podceňovať prínosy zahraničného obchodu a vôbec ekonomického styku s cudzincami.
- (3) Predsudok o práci ako o zdroji bohatstva. Publikum prepadá ilúzii, že ekonomický pokrok spočíva vo vytváraní nových pracovných miest a deštruktívne ako príčiny biedy. Pravda je pritom opačná – ak sa ten istý výrobok dá vyrobiť s menším množstvom práce, tak to svedčí o vyššej efektívnosti a pokroku.
- (4) Pesimizmus. Verejnosť trpí silnou, podľa ekonómov neodôvodnenou, predstavou, že hospodárske podmienky sa neustále zhoršujú.

V Tabuľke 1 sú zhrnuté niektoré z najflagrantnejších rozdielov medzi verejnosťou a ekonómami.

Tabuľka 1: Systematické rozdiely v názoroch medzi ekonómami a verejnosťou

<p><i>Bez ohľadu na to, ako dobre si myslíte, že hospodárstvo prosperuje, vždy existujú problémy, ktoré mu bránia byť tak efektívne, ako by mohlo byť. Prečítam Vám zoznam dôvodov, ktoré niektorí ponúkajú ako vysvetlenia toho, prečo sa hospodárstvu nedarí lepšie. Prosím povedzte pri každom z nich, či ide o významný dôvod prečo sa hospodárstvu nedarí lepšie, menší dôvod, alebo žiaden dôvod.</i></p> <p>0 = “Žiaden dôvod“, 1 = “Menší dôvod“, 2 = “Významný dôvod“</p>			
Premenná	Otázka	Priemer ekonómov	Priemer verejnosti
FORAID	Výdaje na zahraničnú pomoc sú príliš veľké	0,14	1,53
IMMIG	Imigrantov je príliš veľa	0,22	1,23
HARDWORK	Ľudia si dostatočne necenia ťažkú prácu	0,82	1,44
<p><i>Myslíte si vo všeobecnosti, že nasledovné javy sú pre ekonomiku dobré, zlé, alebo nemajú väčší dopad?</i></p> <p>0 = “Zlé“, 1 = “Nemajú dopad“, 2 = “Dobré“</p>			
TECHGOOD	Väčšie využívanie technológií na pracoviskách	1,98	1,57
TRADEAG	Obchodné dohody medzi Spojenými štátmi a inými krajinami	1,87	1,33
DOWNGOOD	Nedávne „zoštíhľovanie“ veľkých korporácií	1,40	0,62
<p><i>Myslíte si, že obchodné dohody medzi Spojenými štátmi a inými krajinami pomohli vytvoriť pracovné miesta v Spojených štátoch, zničili pracovné miesta v Spojených štátoch, alebo nemali dopad na zamestnanosť?</i></p>			
TRADEJOB	<p>0=“Zničili americké pracovné miesta.“</p> <p>1=“Nemali dopad na americké pracovné miesta.“</p> <p>2=“Pomohli vytvoriť nové pracovné miesta.“</p>	1,46	0,64

Zdroj: Caplan (2002, s. 436)

Ako vysvetli existenciu takýchto systematických rozdielov? Niektorí by mohli tvrdiť, že názory ekonómov sú podmienené tým, že sú bohatší a vzdelanejší, než je priemer populácie. Ich názory by tak mohli byť len „buržoázny predsudkami.“ Pokiaľ by toto bola pravda, tak by názory ekonómov mali byť v priemere rovnaké ako názory iných, rovnako bohatých a rovnako vzdelaných častí populácie. Ak však prihliadneme k vzdelaniu aj k príjmu, tak nám stále ostane výrazný rozdiel v názoroch ekonómov a neekonómov. Caplan (2002) sa vskutku snaží kontrolovať efekty všemožných vysvetľujúcich faktorov, avšak v každom prípade mu ostáva významné reziduum, ktorý je možné vysvetliť len príslušnosťou jednotlivca k ekonomickej profesii. Podľa Caplana tak tento systematický rozdiel v názoroch svedčí o tom, že veľká časť verejnosti si nevytvára svoje názory na fungovanie ekonomiky racionálne.

Bezprostrednou výzvou pre ekonóma, ktorý by chcel tvrdiť, že voliči môžu prechovávať iracionálne predsudky, je vytvorenie teoretického rámca, v ktorom by takáto možnosť vyplývala z vlastností modelu racionálneho rozhodovania. V tomto bode treba dôrazne odlišiť ekonomickú racionalitu v zmysle konzistentných preferencií a kognitívnu racionalitu v zmysle bayesiánskeho aktualizovania pravdepodobnostných presvedčení o možných stavoch sveta, ktorej jednou formou sú racionálne očakávania. Tradičná verejná voľba predpokladá simultánnu prítomnosť oboch týchto foriem racionality. Behaviourálny výskum formuluje modely konania, v ktorých sú narušené obidve formy, t.j. jednotlivci trpia ako systematickými omylmi pri formovaní svojich očakávaní, tak aj nekonzistentnými preferenciami (napr. v dôsledku problémov sebakontroly). „Racionálna voličská iracionalita“ predpokladá konzistentnosť preferencií, a súčasne existenciu systematických chýb pri formovaní presvedčení o možných stavoch sveta.

V prácach Caplana (2000, 2001b) je prezentovaný štylizovaný model, v ktorom do užitočných funkcií jednotlivcov okrem spotrebných statkov vstupujú aj ich presvedčenia. Tým pádom presvedčenia prestávajú byť len čisto inštrumentálnymi vo vzťahu k maximalizácii užitku, ale stávajú sa aj motivačnými silami.¹¹ O jednotlivcoch sa predpokladá, že ich presvedčenia v danej veci sú definované na reálnej osi, na ktorej sa nachádza ich preferovaný bod Y^* , ktorý sa však nezhuďuje s realitou. Na Obrázku 1 sa skutočný stav sveta nachádza na vertikálnej osi v bode počiatku osovej sústavy. Vertikálna os tak meria, ako veľmi nerealistické sú predstavy jednotlivca o svete. V prípade konania na základe príjemných ale chybných presvedčení bude musieť jednotlivec obetovať čas svojej spotreby. Je zjavné, že množstvo spotrebovanej iracionality bude závisieť na nákladoch s ňou spojenou. Ak sú náklady iracionálnych presvedčení príliš vysoké, jednotlivci sa im budú vyhýbať. Profesionálny vodič by si možno rád myslel, že by vedel podať adekvátny výkon aj v stave opitosti, možné náklady takéhoto chybného presvedčenia ho však budú odrádzať od toho, aby sa svojej iracionalite oddával. V prípade, že iracionálne presvedčenia stoja málo alebo nič, jednotlivci ich budú spotrebovávať viac. Toto je okrem iného aj prípad individuálnych presvedčení o vlastných kvalitách. Introspekciou nahliadneme, že väčšina z nás si o sebe rada myslí, že sme nadpriemerne inteligentní, pracovití a priateľskí. Keďže

11 Podobný prístup nájdeme aj v známej práci Akerlofa a Dickensa (1982).

takéto chybné presvedčenia nemajú prakticky nijaké náklady, jedinci sa im budú oddávať často. Vysoké náklady iracionality budú mať podobu plochého rozpočtového obmedzenia (1) tak, aby dodatočný prínos v spotrebe iracionality znamenal veľkú stratu v spotrebe kompozitného statku. Naopak, nízke náklady iracionality budú mať v tejto schéme podobu veľmi strmého rozpočtového obmedzenia (2), ktoré bude umožňovať jedincom spotrebovať veľké množstvá iracionality za cenu malých úbytkov v spotrebe iných statkov.

Ako súvisí teória racionálnej iracionality s politickými procesmi? V prípade volebného chovania čelíme situáciám, kedy sú súkromné náklady iracionálnych presvedčení veľmi nízke. Jeden hlas má len malú pravdepodobnosť stať sa rozhodujúcim vo voľbách, v ktorých rozhodujú státisíce alebo milióny voličov. V tom prípade občana prakticky nič nestojí, ak spotrebovávajú svoje iracionálne presvedčenia vo veľkom množstve.

V tomto bode sa patrí zdôrazniť, že štandardný model racionálneho voliča môže len ťažko vysvetliť volebnú účasť.¹² Očakávaný materiálny výnos z účasti vo voľbách nemôže za rozumných okolností prevážiť akékoľvek náklady príležitosti spojené s voľbou. Caplanova (2001a, 2001b) hypotéza tak objasňuje volebnú účasť podobne ako práca Buchanan a Brennana (1984), ktorí tvrdia, že chovanie voličov nie je nepodobné chovaniu športových fanúšikov. Akt voľby je v tomto poňatí ventiláciou iracionálnych, ale príjemných názorov a predsudkov, a nie racionálnym rozhodnutím pre platformu, ktorá najlepšie zodpovedá individuálnym záujmom a preferenciám.

Obrázok 1: Individuálne preferencie, týkajúce sa iracionality

Zdroj: Caplan (2000, s. 193)

Je pochopiteľné, že takéto konanie vytvára v agregáte veľkú externalitu. Podobne ako je tomu pri probléme racionálnej neznalosti, aj racionálna iracionalita uvrháva voličov do istej formy väzňovej dilemy. Každý by preferoval, ak by volebný výsledok bol výsledkom rozumného a informovaného rozhodovania. Na individuálnej úrovni sa však každému oplatí využiť svoju účasť vo voľbách ako spôsob vyjadrenia vlastných

12 Vid' Mueller (2003, kap. 14).

predsudkov. V dôsledku toho nebude hlavným zlyhaním politiky to, že by voliči boli obe ami záujmových skupín alebo nedostatočných inštitucionálnych mechanizmov politickej zodpovednosti. Voliči budú predovšetkým obe ami seba samých.

4. Potrebujeme Caplanovu hypotézu?

Výrazný ohlas¹³ na Caplanovu (2007) prácu je oprávnený vzhľadom k potenciálnej vážnosti problému, ktorý môže voličská iracionalita znamenať pre fungovanie liberálnych demokracií.

Caplan (2007) argumentuje, že vzhľadom k povahe problému by bolo naivné sa domnievať, že problém iracionálneho voliča sa dá vyriešiť posilnením mechanizmov demokratickej kontroly. Podľa neho je také tvrdenie ekvivalentné s tým, ak by zástanca extrémneho ekonomického liberalizmu tvrdil, že trhové zlyhania sa dajú riešiť prostredníctvom väčšej úlohy trhového rozhodovania. I keď Caplan samotný sa snaží vyhnúť konkrétnym odporúčaniam pre to, ako ním identifikovanému problému čeliť, intuícia ponúka tri rôzne, i keď kompatibilné, cesty.

Prvou cestou, ktorá je napohľad zlučiteľná s populárnym liberálnym odkazom teórie verejnej voľby je snaha o obmedzenie vplyvu politiky na každodenné životy. Možnosti politikov a voličov zasahovať do fungovania spoločnosti by mali byť ústavne obmedzené a kolektívne rozhodovanie by sa malo sústrediť len na otázky, v ktorých sú jeho prínosy zjavné – napr. na otázky národnej bezpečnosti, infraštruktúry a podobne. Rozhodovania o ostatných otázkach by sa mali preniesť na úroveň, na ktorej jedinci nesú plné spoločenské náklady svojich chybných presvedčení.

Druhou cestou je snaha voličov vzdelávať. Caplan (2001c) ukazuje, že vyššie vzdelanie znižuje odchýlku medzi názormi ekonómov a verejnosti. V Caplanovej hypotéze funguje demokracia zle, ak jednotlivci v jeho modeli nevedia prekonať väzňovu dilemu spojenú s voľbami. Ak by existovala kvalitná výuka ekonómie, politickej vedy a iných spoločenských vied už na elementárnej úrovni, bolo by možné dúfať v to, že voliči budú lepšie usporiadaní túto väzňovu dilemu prekonávať. Je prakticky truizmom povedať, že spoločnosť vzdelanejších ľudí bude pravdepodobne generovať rozumnejšie kolektívne rozhodnutia.

Tieto dve cesty pôsobia pomerne nekontroverzne a nepovažujeme za nutné sa im viac venovať. Veľmi problematickým je však tretí spôsob, ako čeliť voličskej iracionalite. Tým je obmedzenie významu a rozsahu volebného práva. Efekty voličskej iracionality na verejnú politiku by sa umenšili, ak by sa osoby, ktoré trpia najväčšími neodôvodnenými predsudkami nezúčastňovali voľieb vôbec. Na základe akých kritérií by Caplanova hypotéza odporúčala toto právo obmedziť? Evidencia pre voličskú iracionalitu sa zakladá na existencii rozdielov medzi názormi profesionálnych ekonómov a verejnosti. Znamená to, že právo voliť majú mať len ekonómovia? To je síce extrémna, ale nie celkom neoprávnená interpretácia Caplana (2002). Alternatívne

13 Vid' napr. recenzie Lomaskyho (2008), Popatu a Powella (2007) Štastného a Froněka (2008) či prácu Štastného (2008).

by bolo možné vyžadovať, aby voliči prospeli z vedomostného testu týkajúceho sa ekonómie a politických vied.

Hlavný problém s akýmikoľvek odporúčaniami tohto druhu nie je to, že nie sú „politicky korektné“, ani že ich možno právom považovať za nerealistické. Väčší problém tkvie v tom, že tieto odporúčania vytvárajú dichotómiu medzi verejnou a expertmi, ktorí majú k príslušným reformám prístup. Na to, aby akékoľvek z týchto riešení splnilo svoj účel, musíme predpokladať, že dotknutí experti budú svojím konaním sledovať verejný záujem. Tento predpoklad nemá nijaké opodstatnenie a znamená len opakovanie chýb naivnej ekonómie blahobytu, na ktoré pred vyše štyridsiatimi rokmi poukazovali otcovia-zakladatelia klasickej verejnej voľby.

Do akej miery je teda odôvodnené si myslieť, že Caplanova téza znamená skutočne dramaticky novú kapitolu pre teóriu verejnej voľby? Sporná je už sila Wittmanovej (1989, 1995) kritiky, ktorou Caplan motivuje svoj výskum. Problematická je tiež robustnosť evidencie, ktorú Caplan ponúka v prospech existencie systematických odchýlok verejnosti od názorov expertov. A v neposlednom rade sú otázky aj implicitné metodologické predpoklady, ktoré vedú k jeho záverom. Napokon, Caplanova téza trpí tým, že do teórie zavádza dve kategórie jednotlivcov – expertov a verejnou. Tým ide proti duchu klasickej verejnej voľby, ktorá bola do značnej miery založená na predpoklade homogenity a na analytickom egalitárstve. Analytické egalitárstvo v sebe nesie predpoklad, že jednotlivci sú vo svojich motiváciách a inherentných schopnostiach rovnakí. Tento princíp je charakteristický pre všetku aplikovanú mikroekonómiu, ktorá sa nesnaží vysvetliť rozdielne chovanie jednotlivcov rozdielmi v ich motiváciách, preferenciách či vrodenej schopnostiach, ale rozdielnymi rozpočtovými obmedzeniami a rozdielnymi zásobami špecifického ľudského kapitálu.¹⁴

Wittmanove argumenty sú podrobené dôslednej kritike v prácach Rowleyho a Vachlisa (1993) a Rowleyho (1995). Wittman vo svojom útoku na klasickú verejnú voľbu dovádza panglossiánsku logiku chicagskej ekonómie do absurdnej roviny. Koná tak najmä preto, lebo úplne ignoruje inštitucionálny rozmer v ktorom politické procesy prebiehajú. Implicitne preberajúc predpoklad, že vlastnícke práva sú na politických trhoch vymedzené rovnako presne ako na trhoch ekonomických, Wittman ukazuje, že politické procesy povedú cez vyjednávací procesy ku coaseovským spoločensky efektívnym riešeniam.

Práve v inštitúciách je odpoveď na údajnú nerealistickosť troch predpokladov teórie verejnej voľby. Vzhľadom k tomu, že volebné platformy sú nedeliteľné a voľby prebiehajú len v zriedkavých časových intervaloch, volebná súťaž ako aj možnosť potrestať „zlého“ politika sú veľmi slabé. Politická organizácia legislatívy, exekutívy aj súdnictva takisto nezodpovedá celospoločenskému optimu, ale skôr záujmom síl

14 Jednu z prvých formulácií tohto princípu nachádzame v Smithovi (1904, I.2.4): „Rozdiel prirodzených talentov medzi ľuďmi je zvyčajne menší než sa nám zdá. Výnimočná genialita, ktorá na pohľad odlišuje zrejých ľudí v rôznych povolaniach často nie je príčinou, ako skôr následkom deľby práce. Aj rozdiely medzi tými najmenej podobnými postavami, ako napríklad medzi filozofom a poslíčkom, nepochádzajú až tak veľmi z prírody, ako skôr zo zvyku, tradície a vzdelania.“ Viac k tejto téme viď prácu Peartovej a Levyho (2008).

prítomných v politike. Je pravdou, že spomínaný systém komisií v americkom Kongrese znižuje transakčné náklady - nie však transakčné náklady medzi všetkými, ktorých sa politika týka. Ako ukazujú Shepsle (1978) a Shepsle a Weingast (1981), tento systém je organizovaný v prospech tých, ktorí požadujú nadpriemerne veľa prerozdelenia a transferov do ich domácich volebných obvodov. Inštitucionálny rozmer politiky je tak kľúčovým faktorom, ktorý generuje pesimistické závery teórie verejnej voľby. Wittman (1989, 1995) od tejto inštitucionálnej dimenzie abstrahuje spôsobom, ktorý čini jeho závery veľmi pochybnými.

Je pochopiteľné, že samotná nepresvedčivosť motivácie, ktorá viedla ku Caplanovej práci v nijakom smere nemôže spochybniť jeho závery. Avšak je vhodné by opatrný aj ohľadom toho, aká silná je Caplanova (2002) evidencia. archa dôkazu spočíva v rozdielnych priemeroch odpovedí na ekonomické otázky medzi náhodnou vzorkou profesionálnych ekonómov a medzi náhodnou vzorkou verejnosti. Je však v tomto prípade priemer najlepším odhadom centrálnej tendencie? Vieme, že priemer nie je robustný voči extrémnym názorom, ktoré sa môžu vo verejnosti vyskytovať častejšie než medzi ekonómami. Je teda otázkou, ako by Caplanom vymenované systematické odchýlky reagovali na použitie mediánu alebo iného robustného odhadu centrálnej tendencie názorov.¹⁵ Mediánový odhad by mal okrem iného aj tú výhodu, že by lepšie reflektoval skutočné rozhodovanie vo väčšinovej demokracii. Za jednoduchého väčšinového pravidla totiž rozhoduje medián a nie priemer.¹⁶

Druhá námietka, ktorú je možné vysloviť voči spôsobu, akým Caplan (2002, 2007) argumentuje, je ešte vážnejšia. Čo je štandardom „pravdy“ v jeho dátach? Je to názor ekonómov - expertov. Akú istotu však máme, že názory expertov nie sú sami vychýlené? Pravdou je, že Caplan kontroluje efekty príjmu, vzdelania a iných bežných faktorov, ktoré by mohli spôsobovať takéto vychýlenie či „self-serving bias.“ Nezachytáva však vychýlenie, ktoré môže byť inherentné ekonomickej profesii. Bez nezávislého posúdenia „správnych“ odpovedí na otázky *SAEE* a ich porovnaní s odpoveďami profesionálnych ekonómov môžeme len ažko tvrdiť, že systematickými odchýlkami trpí len a výhradne neekonomická verejnosť.

Čo je však horšie, tým, že Caplan bez výhrad označuje členov ekonomickej profesie za nositeľov pravdy a verejnosť vidí ako trpiacu iracionálnymi predsudkami, zavádza do svojich modelov dve kategórie jednotlivcov – tých, ktorí vedia a tých ktorí nevedia, ako fungujú spoločenské a ekonomické procesy. Je samozrejmé, že on sám sa považuje za jedného z tých, ktorí vedia a ktorí systematickými omylmi netrpia. I keď je pravdou, že vieme, že v reálnom svete sa jednotlivci líšia, je veľmi sporné tvrdiť, že takéto odlišnosti by mohli zdôvodňovať rozdielne zaobchádzanie s rôznymi kategóriami jednotlivcov. Práve k tomu ale táto teória smeruje: ekonomickí experti sú videní ako nositelia pravdy a publikum je len mýliacou sa masou, ktorú treba usmerniť a zabrániť jej vo vytváraní hospodárskych škôd. Ako ukazujú práca Peartovej a Levyho (2005),

15 Ako jeden z takýchto odhadov sa prirodzene ponúka „Bisquare Weight“ (známy tiež ako „Tukey’s Biweight“) presadzovaný v práci Mostellera a Tukeyho (1977).

16 Levy (1989) upozorňuje na pozoruhodnú paralelu, ktorá existuje medzi robustnými štatistickými odhadmi a väčšinovou demokraciou.

takýto prístup môže mať – a v histórii mal – celú škálu neželaných následkov vo sfére hospodárskej politiky a regulácie: od miernych foriem paternalizmu – či obmedzovania volebného práva – až po eugenické experimenty. Tie by mohli byť namiesto zvlášť vtedy, ak by sa Caplanovi a Millerovi (2006) podarilo presvedčivo ukázať, že veľká časť systematických odchýlok v názoroch verejnosti a ekonómov je spôsobená vrodenými rozdielmi v inteligencii členov oboch skupín.

Zavedenie dichotómie medzi expertmi a verejnou ideou proti duchu klasickej verejnej voľby, ktorej predstavitelia desaťročia bojovali za to, aby sa v ekonomických modeloch považovali jednotlivci operujúci vo verejnom sektore za principiálne rovnakých ako jednotlivci pohybujúci sa v súkromnom sektore. Možno je pravdou, že ekonomickí experti toho vedia preukázateľne viac než verejná, problémom však je, aké budú ich motivácie, ak budú automaticky považovaní za štandard toho, čo je pravdivé. Logika verejnej voľby predpokladá, že ekonomickí experti znali ekonomickej reality by boli motivovaní k nečestnosti a manipulácii, ak by sa im mal automaticky a bez výhrad zveriť monopol na znalosť a expertízu týkajúcu sa hospodárskych javov. V snahe aktualizovať klasickú teóriu verejnej voľby a poskytnúť reformné odporúčania pre to, ako čeliť možnej voličskej iracionalite tak môžu zástancovia tejto hypotézy upadnúť do pasce veľmi podobnej tej, do ktorej upadol Lange-Lernerov trhový socializmus. Ak by aj socialistickí plánovači poznali rovnovážne ceny, nebolo by zlučiteľné s ich motiváciami, aby také rovnovážne ceny stanovili. Ako sme to pozorovali počas štyridsiatich rokov socializmu, „Lange-Lernerovskí plánovači“ mali sklon namiesto rovnovážnych cien systematicky stanovovať ceny nižšie, aby mohli alokovať nedostatkové tovary medzi tých, ktorí im sú ochotní ponúknuť protislužby.¹⁷ Z tohto dôvodu by pokračovatelia Knightovho a Buchananovho odkazu mali hľadiť veľmi opatrne na akýkoľvek model či normatívne tvrdenie, ktoré si pre svoju platnosť vyžaduje existenciu rozdielnych motivácií pre politikov, plánovačov či ekonomických expertov na jednej strane a bežných ľudí na strane druhej.

5. Záver

Caplanov príspevok k ekonomickej analýze politiky je treba zaradiť do širšieho kontextu zmien, ktoré sa odohrávajú ako na poli verejnej voľby, tak aj v iných poliach ekonomického skúmania. Vplyv behaviourálnej ekonómie na modernú makroekonómiu¹⁸, financie¹⁹ či na iné ekonomické subdisciplíny bol veľký²⁰. Ani v jednom z týchto smerov však vplyvom spytovania reštriktívnosti predpokladu individuálnej racionality neprišlo k revolučnej zmene, ale skôr len k postupnému a miernemu posunu hľadiska, z ktorého vykonávajú svoju analýzu. Vplyvom Caplanovej práce podobný presun ažiska výskumu zrejme zaznamenaná i ekonomická analýza politiky. A vskutku je ažko čokoľvek namietať proti tomu, aby sa kognitívne aspekty kolektívneho

17 Shleifer a Vishny (1992, 1994b).

18 Akerlof a Yellen (1985).

19 Schiller (2000).

20 Vid' Rabinovu (1998) prehľadovú prácu.

rozhodovania stali predmetom záujmu ekonómov a aby bola hypotéza bayesiánskej racionality vystavená prísnejšiemu empirickému testovaniu. Rovnako by bolo možné sa len tešiť, ak by ekonómia verejného sektoru začala brať do úvahy i nemateriálne motivujúce faktory,²¹ ktoré môžu hrať úlohu v politickom živote.

Problém, ktorý však môže táto zmena so sebou priniesť, je ten, že sa v jej dôsledku vytratí väzba, ktorá existovala medzi klasickou verejnou voľbou a knightovsko-smithovskou tradíciou politickej ekonómie. Táto tradícia sa vyznačuje predovšetkým dôsledným analytickým egalitárstvom. Caplanova práca tento princíp popiera a môže viesť politických ekonómov, k tomu, že budú bez rozpakov pracovať s hierarchiou jednotlivcov líšiacich sa svojimi kognitívnymi schopnosťami. Vedecky poctivejším postojom – ktorý by bol aj kompatibilný s odkazom klasickej verejnej voľby – by bolo vychádzať z hypotézy, že všetci jednotlivci – vrátane expertov – trpia systematickými odchýlkami, omylmi a chybami a že žiaden z nich nemá inherentný nárok na privilegované postavenie v rámci našich modelov.

Literatúra:

- AKERLOF, G. A.; DICKENS, W. T. 1982. The Economic Consequences of Cognitive Dissonance. *American Economic Review*, 1982, vol. 72, no. 3, s. 307-319.
- AKERLOF, G. A., YELLEN, J. L. 1985. A Near-Rational Model of the Business Cycle with Wage and Price Inertia. *Quarterly Journal of Economics*, 1985, vol. 100, s. 823-838.
- ALESINA, A., ROSENTHAL, H. 1995. *Partisan Politics, Divided Government and the Economy*. Cambridge : Cambridge University Press, 1995.
- ALESINA, A., ROUBINI, N., COHEN, G. 1997. *Political Cycles and the Macroeconomy*. Cambridge (MA) : MIT Press, 1997.
- ARROW, K. J. 1950. A Difficulty in the Concept of Social Welfare. *Journal of Political Economy*, 1950, vol. 58, no. 4, s. 328-346.
- BASTIAT, F. 1863. La loi, In BASTIAT, F.: *Les œuvres complètes de Frédéric Bastiat*. Paris : Editions Guillaumin, 1863, tome 4, s. 342-393.
- BLACK, D. 1984. On the Rationale of Group Decision-making. *Journal of Political Economy*, 1948, vol. 56, no. 1, s. 23-34.
- BECKER, G. S. 1983. A Theory of Competition among Pressure Groups for Political Influence. *Quarterly Journal of Economics*, 1983, vol. 98, no. 3, s. 371-400.
- BECKER, G. S. 1968. Crime and Punishment: An Economic Approach. *Journal of Political Economy*, 1968, vol. 76, no. 2, s. 169-217.
- BERGSON, A. 1954. On the Concept of Social Welfare. *Quarterly Journal of Economics*, 1954, vol. 68, no. 2, s. 233-252.
- BUCHANAN, J. M.; BRENNAN, G. 1984. Voter Choice: Evaluating Political Alternatives. *American Behavioral Scientist*, 1984, vol. 28, no. 2, s. 185-201.
- BUCHANAN, J. M.; TULLOCK, G. 1962. *The Calculus of Consent*. Ann Arbor : University of Michigan Press, 1962.
- CAPLAN, B. 2000. Rational Irrationality: A Framework for the Neoclassical-Behavioral Debate. *Eastern Economic Journal*, 2000, vol. 26, no. 2, s. 191-211.

21 Napríklad Levy a Roháč (2008) prezentujú jednoduchý model endogénneho rastu, v ktorom sú jednotlivci okrem spotreby motivovaní i chvályhodnosťou svojho konania. Ak sú výskum, učenie sa a intelektuálna otvorenosť považované za chvályhodné, ich model je schopný generovať rastúce výnosy z rozsahu. Ukazujú tiež, že odmena vo forme slávy a chvályhodnosti bola častým prvkom v dielach klasickej politickej ekonómie.

- CAPLAN, B. 2001a. Rational Ignorance vs. Rational Irrationality. *Kyklos*, 2001, vol. 54, no. 1, s. 3-26.
- CAPLAN, B. 2001b. Rational Irrationality and the Microfoundations of Political Failure. *Public Choice*, 2001, vol. 107, no. 3-4, s. 311-331.
- CAPLAN, B. 2001c. What Makes People Think Like Economists? Evidence on Economic Cognition from the Survey of Americans and Economists on the Economy. *Journal of Law and Economics*, 2001, vol. 44, no. 2, s. 395-426.
- CAPLAN, B. 2002. Systematically Biased Beliefs about Economics: Robust Evidence of Judgmental Anomalies from the Survey of Americans and Economists on the Economy. *Economic Journal*, 2002, vol. 112, s. 1-26.
- CAPLAN, B. 2007. *The Myth of the Rational Voter: Why Democracies Choose Bad Policies*. Princeton: Princeton University Press, 2007.
- CAPLAN, B.; MILLER, S. C. 2006. Economic Beliefs, Intelligence, and Ability Bias: Evidence from the General Social Survey. [Working Paper], 2006.
- DOWNS, A. 1957. *An Economic Theory of Democracy*. New York : Harper and Row, 1957.
- GREGOR, M. 2005. *Nová politická ekonomie*. Praha : Karolinum Press, 2005.
- KRUEGER, A. O. 1974. The Political Economy of the Rent-Seeking Society. *American Economic Review*, 1974, vol. 64, no. 3, s. 291-303.
- LEESON, P. T.; SUBRICK, R. J. 2006. Robust Political Economy. *Review of Austrian Economics*, 2006, vol. 19, no. 2-3, s. 107-111.
- LEVY, D. M. 1989. The Statistical Basis of Athenian-American Constitutional Theory. *Journal of Legal Studies*, 1989, vol. 18, no. 1, s. 79-103.
- LEVY, D. M. 2002. Robust Institutions. *Review of Austrian Economics*, 2002, vol. 15, no. 2-3, s. 131-142.
- LEVY, D. M.; PEART, S. J. 2008. Adam Smith and the Place of Faction. In Young, J. (ed.): *The Elgar Companion to Adam Smith*. Cheltenham: Edward Elgar, 2008, v tlači.
- LEVY, D. M.; ROHÁČ, D. 2008. Praiseworthiness and Economic Growth. [Working Paper], 2008.
- LOMASKY, L. 2008. Swing and a Myth: A Review of Caplan's The Myth of the Rational Voter. *Public Choice*, 2008, vol. 135, no. 3-4, s. 469-484.
- MOSTELLER, F.; TUKEY, J. W. 1977. *Data Analysis and Regression. A Second Course in Statistics*. Reading (MA) : Addison-Wesley Publishing Co., 1977.
- MUELLER, D. 2003. *Public Choice III*. Cambridge : Cambridge University Press, 2003.
- PEART, S. J.; LEVY, D. M. 2005. *The "Vanity of the Philosopher": From Equality to Hierarchy in Postclassical Economics*. Ann Arbor : University of Michigan Press, 2005.
- PEART, S. J.; LEVY, D. M. 2008. *The Street Porter and the Philosopher: Conversations on Analytical Egalitarianism*. Ann Arbor : University of Michigan Press, 2008.
- PERSSON, T.; TABELLINI, G. 2000. *Political Economics. Explaining Economic Policy*. Cambridge (MA) : MIT Press, 2000.
- POPAT, P.; POWELL, B. 2007. Book Review of Bryan Caplan: The Myth of the Rational Voter: Why Democracies Choose Bad Policies. *New Perspectives on Political Economy*, 2007, vol. 3, no. 1, s. 123-128.
- OLSON, M. 1965. *The Logic of Collective Action: Public Goods and the Theory of Groups*. Cambridge (MA) : Harvard University Press, 1965.
- RABIN, M. 1998. Psychology and Economics. *Journal of Economic Literature*, 1998, vol. 36, no. 1, s. 11-46.
- ROWLEY, C. K.; VACHLIS, M. A. 1994. Why Democracy Does Not Necessarily Produce Efficient Results. *Journal of Public Finance and Public Choice*, 1994, vol. 12, s. 97-111.
- ROWLEY, C. K. 1995. Donald Wittman's The Myth Of Democratic Failure. *Public Choice*, 1995 vol. 92, no. 1-2, s. 12-26.
- SAMUELSON, P. A. 1947. *Foundations of Economic Analysis*. Cambridge (MA) : Harvard University Press, 1947.
- SHILLER, R. J. 2000. *Irrational Exuberance*. Princeton : Princeton University Press, 2000.
- SHEPSLE, K. A. 1978. *The Giant Jigsaw Puzzle*. Chicago : University of Chicago Press, 1978.
- SHEPSLE, K. A.; WEINGAST, B. R. 1981. Structure-Induced Equilibrium and Legislative Choice. *Public Choice*, 1981, vol. 37, no. 3, s. 189-202.
- SHLEIFER, A.; VISHNY, R. 1992. Pervasive Shortages under Socialism. *RAND Journal of Economics*, 1992, vol. 23, no. 2, s. 237-246.

- SHLEIFER, A.; VISHNY, R. 1994a. Politicians and Firms. *Quarterly Journal of Economics*, 1994, vol. 109, no. 4, s. 995-1025.
- SHLEIFER, A.; VISHNY, R. 1994b. The Politics of Market Socialism. *Journal of Economic Perspectives*, 1994, vol. 8, no. 2, s. 165-176.
- SMITH, A. 1904. *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*. London : Methuen and Co., ed. Edwin Cannan, 5. vydanie, 1904 [1776].
- Š ASTNÝ, D. 2008. A Note on (Ir)Rationality in Economics, or the Economics of Being Stupid. [Working Paper], 2008.
- Š ASTNÝ, D.; FRONĚK, M. 2008. Racionální iracionalita: Kam kráčí Public Choice? [Working Paper], 2008.
- TULLOCK, G. 1967a. The General Irrelevance of the General Impossibility Theorem. *Quarterly Journal of Economics*, 1967, vol. 81, no. 2, s. 256-270.
- TULLOCK, G. 1967b. The Welfare Costs of Tariffs, Monopolies and Theft. *Western Economic Journal*, 1967, vol. 5, s. 224-232.
- WITTMAN, D. 1989. Why Democracies are Efficient. *Journal of Political Economy*, 1989, vol. 97, no. 6 s. 1395-1424.
- WITTMAN, D. 1995. *The Myth of Democratic Failure. Why Political Institutions are Efficient*. Chicago : University of Chicago Press, 1995.

IS THE ASSUMPTION OF VOTERS' RATIONALITY JUST A MYTH?

Dalibor Roháč, St Antony's College, University of Oxford, 62 Woodstock Road, Oxford OX2 6JF, United Kingdom. (dalibor.rohac@gmail.com)

Abstract

This paper discusses recent claims made by Caplan (2000, 2001a, 2001b, 2001c, 2002, 2007) who argues that democracies produce bad policies as a result of voters' irrational beliefs. We start by outlining the motives which led Caplan to amend classic Public Choice in such a radical fashion. We analyse the likely repercussions that his hypothesis might have on the future of the profession. We provide a critique of Caplan's distinction between experts and ordinary people and we conclude by suggesting an important degree of caution in interpreting Caplan's results and in providing any policy advice based on his hypothesis.

Keywords

public choice, rational ignorance, rational irrationality, homogeneity of agents, analytical egalitarianism

JEL Classification

D72, D83, H11